

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์	ศักยภาพและข้อจำกัดขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่แรม ในการจัดการทรัพยากรน้ำในลุ่มน้ำแม่แรม ตำบลแม่แรม อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่
ผู้เขียน ปริญญา	นางสาวนงคราญ ร่มคำ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (การใช้ที่ดินและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน)
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	อาจารย์ ดร. สิทธิรัฐ ประพุทธนิตินิสาร

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1. เพื่อศึกษาปัญหาการใช้น้ำในลุ่มน้ำแม่แรม อันเกิดมาจากการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินที่หลากหลายของชุมชน และ 2. เพื่อศึกษาศักยภาพและข้อจำกัดขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่แรม เพื่อแก้ไขปัญหาและลดความขัดแย้งในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่แรมดังกล่าว

วิธีการศึกษาวิจัยเป็นการเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 36 ตัวอย่าง โดยได้เลือกพื้นที่ศึกษาออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนบนของลุ่มน้ำแม่แรมมี 1 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านแม่จิ-ปางไฮ ตอนกลางของลุ่มน้ำแม่แรมมี 2 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านปางป่าคา บ้านปางแหว ตอนปลายของลุ่มน้ำแม่แรมมี 2 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านแม่แรม และบ้านโฮ่งโน ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกต การสนทนากลุ่มกับผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับผลกระทบโดยตรง

ผลการศึกษาพบว่า ความขัดแย้งการใช้ทรัพยากรน้ำลุ่มน้ำแม่แรมที่มีความซับซ้อนนั้น เนื่องจากการพัฒนาระบบการผลิตในพื้นที่ จึงทำให้รูปแบบการใช้ที่ดินที่เปลี่ยนแปลงไปเป็นการผลิตที่เข้มข้น โดยเฉพาะในส่วนของตอนต้นน้ำ มีการบุกรุกพื้นที่ป่าทำให้มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเพิ่มมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงเข้าสู่การผลิตเชิงพาณิชย์ของชุมชนอันเป็นผลพวงมาจากนโยบายการพัฒนาของรัฐเพื่อแก้ไขปัญหาบนพื้นที่สูง ในขณะเดียวกันมีการขยายอำนาจรัฐเข้ามาควบคุมจัดการทรัพยากรของชุมชน ประกอบกับการเข้ามาของกลุ่มทุนที่ทำให้เกิดภาวการณ์แตกตัวทางสังคม ส่งผลให้เกิดระบบการผลิตและใช้ทรัพยากรอย่างเข้มข้นและนำมาซึ่งปัญหาการแย่งที่ดินและน้ำ ในขณะที่ทรัพยากรธรรมชาติมีอย่างจำกัด จึงทำให้พื้นที่ป่าลดลงและมีการใช้ทรัพยากรดินและน้ำเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้เกิดปัญหาการขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตรในฤดูแล้ง ปัญหาน้ำหลากในฤดูฝนและปัญหาการเสื่อมคุณภาพน้ำ นอกจากนี้ยังพบปัญหาน้ำ เนื่องจากตะกอนดิน และสารเคมีทางการเกษตรที่ถูกชะล้างจากบริเวณแปลงเกษตรลงสู่ลำน้ำแม่แรมอีกด้วย ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการน้ำ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจและระบบ

การผลิต ซึ่งปัจจัยดังกล่าวทำให้การจัดการน้ำมีความเปลี่ยนแปลงเกิดการขาดตอนในการสืบทอดทางภูมิปัญญาและวัฒนธรรมในการจัดการน้ำ รวมไปถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียหลายฝ่ายนั้นที่ผ่านมาเป็นปฏิบัติการขับเคลื่อนทางอำนาจเพื่อต่อรองและจัดการกับปัญหาของแต่ละฝ่ายเพื่อสร้างความชอบธรรม ผ่านการปฏิสัมพันธ์กับแหล่งอำนาจต่างๆ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

มูลเหตุปัญหาและข้อขัดแย้งเรื่องการใช้ทรัพยากรน้ำของกลุ่มผู้ใช้น้ำได้แก่ ชุมชนต้นน้ำ ชุมชนกลางน้ำ และชุมชนปลายน้ำ ความหลากหลายของกลุ่มผู้ใช้น้ำ ข้อจำกัดเชิงโครงสร้างอำนาจหน้าที่ และขอบเขตพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบล เป็นเงื่อนไขและอุปสรรคในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งการใช้น้ำ ผลการจัดการปัญหาความขัดแย้งโดยองค์การบริหารส่วนตำบลที่ผ่านมาเป็นกรณีศึกษาเฉพาะหน้าเท่านั้น ถึงแม้ว่าจะมีโครงการจัดการทรัพยากรน้ำในระดับเครือข่ายตำบลก็ไม่สามารถปฏิบัติได้จริง การจัดการข้อขัดแย้งจึงเป็นการอาศัยความปรานีปรานอมในกลุ่มเครือข่าย พุดคุยด้วยเหตุผล และยอมรับข้อเท็จจริงเพื่อหาแนวทางแก้ปัญหา ร่วมกันอย่างเป็นธรรม และแก้ปัญหาด้วยความจริงใจ ยอมรับเคารพความเป็นกลุ่มคนในพื้นที่เดียวกันที่อยู่มายาวนานด้วยกัน ต่างให้ความเชื่อมั่นในระบบการจัดการที่จะดำเนินการต่อเนื่องในอนาคต

ดังนั้น สิ่งจำเป็นต่อการจัดการทรัพยากรน้ำลุ่มน้ำแม่แรมที่ดีที่สุดคือต้องเชื่อมโยงอำนาจระหว่างหน่วยงานของรัฐองค์การบริหารส่วนตำบล ชุมชนท้องถิ่นเข้าด้วยกันและให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการร่วมกันมีการจัดตั้งคณะกรรมการผู้ใช้น้ำขึ้นเพื่อการจัดการน้ำและกำหนดกติกาในการจัดสรรน้ำให้มีประสิทธิภาพและทั่วถึงจึงจะก้าวข้ามข้อจำกัดและอุปสรรคเหล่านี้ได้ และจะสามารถวางแผนทางการจัดการทรัพยากรน้ำในระดับลุ่มน้ำแม่แรมอย่างยั่งยืนได้ และในส่วนขององค์การบริหารส่วนตำบลสามารถบริหารจัดการได้ในระดับหนึ่ง แต่ยังคงอยู่ภายใต้เงื่อนไขของอำนาจเชิงโครงสร้างหน้าที่หรืออำนาจแบบเป็นทางการและเป็นเพียงเวทีกลางถูกกลุ่มผู้ใช้น้ำเข้ามารอบงำอำนาจขององค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อใช้อำนาจการต่อรองและลดทอนสิทธิของกลุ่มอื่นๆ และการใช้ความสัมพันธ์เชิงอำนาจแบบไม่เป็นทางการจะส่งผลให้องค์การบริหารส่วนตำบลไม่มีศักยภาพในการจัดการปัญหาความขัดแย้งการใช้น้ำแบบเบ็ดเสร็จได้ นอกจากนี้ในระดับของชุมชนการจัดการทรัพยากรน้ำควรมีการจัดการร่วมกันตั้งแต่ระดับเกษตรกร ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ ในเครือข่ายลุ่มน้ำจึงจะทำให้คนในพื้นที่ที่มีความเข้าใจร่วมกันมีการแบ่งปันและรักษาน้ำร่วมกันซึ่งจะไม่เกิดความขัดแย้งรุนแรงในการแย่งชิงทรัพยากรน้ำได้

Thesis Title	Potentials and Limitations of Mae Ram Tambol Administrative Organization in Water Resource Management Mae Ram Sub-district, Mae Rim District, Chiang Mai Province
Author	Miss Nongkran Romkham
Degree	Master of Science (Sustainable Land Use and Natural Resource Management)
Thesis Advisor	Lecturer Dr. Sidthinat Prabudhanitisarn

ABSTRACT

The objectives of this study are (1) to explore the problems of water usage in Mae Ram watershed area caused by the change of land use in diverse patterns among the communities and (2) to study the potentials and limitations of Mae Ram Tambon Administrative Organization towards the water resource management in Mae Ram watershed area, Mae Ram Sub-district, Mae Rim District, Chiang Mai Province with the aim to find out solutions and reduce conflicts found in the certain area.

The research was done qualitatively through the deep interview with 36 samplings. In this study, there are three selected areas: the upper part of Mae Ram watershed where located a village named Ban Mae Khi-Pang Hai, the middle part of Mae Ram watershed where located two villages named Ban Pang Pa Kha and Ban Pang Haew, and at the end of Mae Ram watershed where located two villages named Ban Mae Ram and Ban Hong Nai. Research methodology applied to this study was considered as the qualitative research conducted via methodologies i.e. deep interview, observation, and discussion with the people who directly got impact from the certain problems.

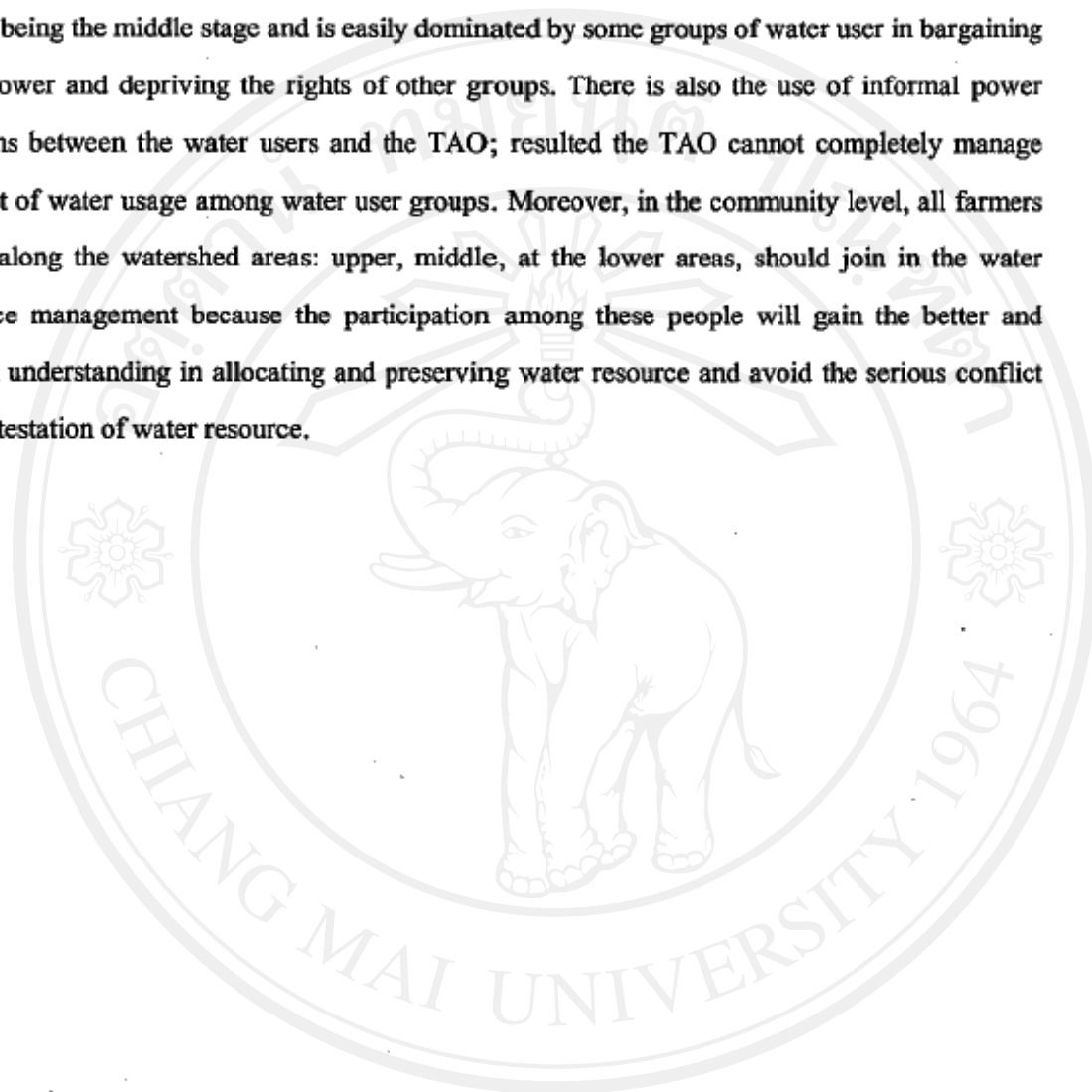
The finding shows that complicated conflicts on water usage at Mae Ram watershed are originated from the development of production system. Due to this development, land use pattern has been slightly changed to the intensive production, particularly at the upper part of watershed where forest area has been invaded; then, it is found the increase of natural resource usage. On the other hands, the transformation to commercial production system of the communities causes by the development policy of the state, aiming to solve out highland

problems. In the meanwhile, due to the expansion of state power to take control of the community resource management and the emergence of investors leading to social disintegration amongst those communities, the intensive production system and the intensive use of resources have been occurred. As a result of these referred causes together with the limitation of natural resources, land and water contestations are found. Later, it is found the decrease of forest area; but the increase of land and water usage. Thus, it is found problems on the shortage of water for agricultural in dry season, the flood in rainy season and the degenerate water quality. It is also found water problems as resulted from the rinse of soil sediments and chemical substances from cropping areas into Mae Ram River. Regarding the studying result, factors affecting water management are mentioned to the change of cultural socio-economic and production system. These factors also affect to the discontinuity of the intellectual and cultural inheritances in water management. The interaction among stakeholders was the practice of power movement to solve the problem and negotiate for legitimacy through formal and informal interaction with power source.

It is found that all causes of problems and conflicts on the use of water resource among water users in the communities from the upper, the middle, and the lower parts of Mae Ram watershed are from the diversity of water user groups, the structural limitation of authority and functions, and the boundary of Tambon Administrative Organization (TAO). All mentioned causes are considered as the conditions and obstructions in solving water usage conflicts. Furthermore, the previous conflict resolutions as done by the TAO are just an urgent remedy. Even though there is an emergence of Water Management Project runs through the Tambon network, the resolution could not be practiced in reality. Conflict management should be based upon the compromise among relatives, reasonable discussion and factual acceptance to find mutual fair and sincere solutions with the respect among those long-term neighbors and with the trust in management system that the people should have continually practiced in the long run.

Thus, the necessity in dealing with water resource management is to link powers of state organizations, TAOs and local communities together. In addition, there should also be the participatory from all people by organizing water user committee to manage water and set up regulations in allocating water effectively and thoroughly in order to step across those limitations and obstructions. These could also be a guidance to manage water resource at Mae Ram

watershed in a sustainable way. For the TAO, it can also deal with this conflict in some way, but under the condition of structural power or official power. The TAO, in addition, can play only the role in being the middle stage and is easily dominated by some groups of water user in bargaining their power and depriving the rights of other groups. There is also the use of informal power relations between the water users and the TAO; resulted the TAO cannot completely manage conflict of water usage among water user groups. Moreover, in the community level, all farmers living along the watershed areas: upper, middle, at the lower areas, should join in the water resource management because the participation among these people will gain the better and mutual understanding in allocating and preserving water resource and avoid the serious conflict on contestation of water resource.

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved